

(двоповерхова споруда з обсерваторією і планетарієм), теплиця, дендропарк, майстерня, хореографічна студія, художня школа та багато ін.

О. А. Захаренко стверджував: «Патріотами не народжуються. Ними стають в процесі становлення особистості, в процесі виховання і впливу всіх засобів на людину. Патріотичні почуття – це сплеск емоцій, які виникають у пориві спільної праці, щоб знайти вихід із безвиході, щоб захистити свою незалежність і волю» [2, с. 17].

Вихованці Сахнівської школи зростали патріотами своєї України. Кожний виховний захід мав патріотичне спрямування. Наприклад, учні щороку 9 травня здійснювали святкову ходу до пам'ятника загиблим воїнам; на глибині кількох метрів на території школи зберігається сейф, де зібрано багато матеріалів від батьків, дітей і вчителів школи, що має назву «Лист в майбутнє», учні школи самостійно проводили екскурсії в шкільному музеї. На теренах шкільного подвір'я вперше на Черкащині було споруджено ще 1991 року пам'ятник жертвам голодомору «Криниця совісті» – шестиметрову піраміду, що символізує душі померлих.

Отже, можемо зробити висновок, що Олександр Антонович Захаренко створив цілісну систему заходів і методів реалізації питання патріотичного виховання молоді. Основою серед яких є взаємодія школи і сім'ї. Педагог закликав вихователів до обґрунтування й реалізації різноманітних перспективних патріотичних ідей, основу яких становили б громадянські почуття: гордість від усвідомлення суспільної користі своїх вчинків, любов до малої батьківщини та до людей.

Список використаних джерел

1. Захаренко А.І. Люби і знай свій рід і край: історико-генеалогічна книга роду Захаренків (1770–1983). Кам'янка: [б. в.], 1983. – 101 с.
2. Захаренко О.А. Становлення громадянина / О.А. Захаренко, С.М. Мазурик. – Київ, 1976. – 29 с.
3. Захаренко С.О. Педагогіка конкретної мети як провідний виховний метод у системі превентивного виховання О.А. Захаренка / С.О. Захаренко, О.С. Захаренко // Рід-на школа. – 2011. – №1–2. – С. 18–22.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Захаренко С. О.

Псюрик А. О.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОСТІ А.С. МАКАРЕНКА

Сім'я – це важлива ланка в житті кожної людини, яка сприяє формуванню дитячої свідомості, а батьки – це наші перші вчителі, які супроводжують нас все життя, повчають та передають свій безцінний досвід. «Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію. Наші діти — це майбутні батьки і матері, вони теж будуть вихователями своїх дітей. Наші діти повинні вирости прекрасними громадянами, хорошими батьками і матерями», — саме так у «Книзі для батьків» зазначав А.С. Макаренко [1, 648]. Неможливо не погодитись з відомим педагогом, адже виховання дітей є головною та складною працею кожного з нас і від того наскільки якісно ми її виконаємо такі плоди й отримаємо.

Виховання в сім'ї може мати як позитивний так і негативний вплив на дитину. Чому це відбувається, що стає причиною? Некоректне батьківське виховання і є негативним впливом, яке може спричинити погані наслідки для маленької людини, що тільки прийшла в цей світ, а в майбутньому для соціуму. Психологи та педагоги століттями доводили, що діти, як губки, вбирають в себе хороше та лихе, вони стають віддзеркаленням своїх близьких [2]. Наші батьки є митцями, художниками, що творять картини, тільки їхнім витвором мистецтва є діти, тому можна зробити висновок: родина формує суспільство. На жаль, сьогодні не кожен усвідомлює важливість виховного процесу в сім'ї, необізнаність батьків у педагогічній сфері, допущенні дрібні помилки, все це зароджує проблеми, які в свою чергу з малих переростають у глобальні.

Розв'язанням проблем сімейного виховання займалось чимало педагогів та, на мою думку, особливу увагу треба приділити вітчизняному педагогу та письменнику Антону Семеновичу Макаренку. Його педагогічна діяльність припала на післяреволюційні часи, до нього потрапляли малолітні злодії та хулігани, що не приживалися у суспільстві, але йому вдалося виховати з цих зіпсованих дітей, щасливих людей та гідних громадян своєї держави. А.С.Макаренко – людина, яка не розчарувалась в цій молоді, а повернула її до належного життя. Тільки за це ми маємо завдячувати такому педагогу й брати з нього приклад.

Науковий доробок А.С. Макаренка залишається актуальним в наш час і є предметом для подальшого вивчення майбутніми поколіннями. Автор ґрунтовно вивчав найрізноманітніші аспекти у вихованні, а свої думки та погляди яскраво представив у таких відомих працях як «Книга для батьків», «Педагогічна поема», «Лекції про виховання дітей». Особливу увагу він надав сімейному вихованню, розглядаючи проблеми всебічного гармонійного розвитку та виховання дитини в родині, мету та умови виховання, роль батьків у вихованні, поняття авторитету батьків, статеве виховання та виховання в праці.

Сьогодні неодноразово доводиться бачити з боку підлітків відсутність культури та дисципліни, порушення етичних норм та суспільних правил, зневагу до старших. Що стає причиною цього? Я вважаю, що проблема криється у відмові батьків, педагогів та держави брати на себе відповідальність за виховання молодого покоління. Держава відволікає педагога від виховного процесу купою непотрібних паперів, батько перекладає виховання на матір, вважаючи це не чоловічою справою, а нещасна матір сподівається, що дитину виховає школа. Один зростає у вседозволеності, інший нікому не потрібен. А.С. Макаренко зазначав: «Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все та довше за все – люди. З них на першому місці – батьки та педагоги» [1, 646]. Виховний процес мають здійснювати батько, матір та суспільство, лише таким чином можна досягти успіху в цій справі.

У «Книзі для батьків» автор писав: «Правильне виховання з найбільш раннього дитинства – це зовсім не така важка справа, як багатьом здається... Добре виховати свою дитину легко може кожна людина, якщо тільки вона цього дійсно захоче, а крім того, це – справа приємна, радісна, щаслива. Зовсім інше – перевиховання... Перевиховання вимагає і більших сил, і більших знань, більшого терпіння, а не в кожного з батьків все це знайдеться.» [1, 649]. Виховувати дитину повинна щаслива та любляча родина, де спостерігається повага тата до мами і навпаки, де дитина була бажана, тоді цей процес буде легким і принесе задоволення. Коли дитина бачить гарні батьківські стосунки, вона переймає манеру їх поведінки й спілкування на себе, вона відчуватиме себе щасливою та захищеною, бо в цій сім'ї її люблять і підтримують. Така форма відносин в родині сприяє статевому вихованню, адже в дитячій пам'яті залишиться належний приклад стосунків між протилежними статями, якими керує почуття щирої любові.

Виховна робота є роботою організатора, яка перш за все вимагає самовиховання батьків і контролю своїх дій, тому ніякі поради не допоможуть, якщо є вади у характері батьків. Не малу увагу педагог приділяв авторитету сім'ї, і присвятив цій проблемі лекцію для дорослих «Про батьківський авторитет». Авторитет – це не талант, який дається від природи, а вміння, котре можна в собі розвивати. У праці детально представлені види справжнього й фальшивого авторитету й їх особливості [1, 654-658].

Кожна з цих форм несе загрозу для майбутнього життя дитини, яка не буде здатна вжитись з іншими людьми, а недоліки першими відчують на собі батьки. На думку А.С. Макаренка, авторитет має ґрунтуватись на знаннях про те, чим цікавиться та живе дитина, на батьківській увазі та любові до дітей, на готовності завжди допомагати, але в той же час і не нав'язуватись.

Не можна оминати важливе положення без якого не обійдеться виховна робота, це дисципліна: «Правильна дисципліна – це той добрий кінець, якого повинен прагнути вихователь...» [1, 658]. А дисципліну, в свою чергу, виховує правильний режим. Та як зазначав педагог, варто розрізняти ці поняття, адже «дисципліна – це результат, а у будь-якій

справі ми звикли досягати найкращі результати», а режим – це засіб, який хороший тільки в тому випадку, коли він доречний [1, 659]. Режим може залежати від віку дитини, її здібностей, навколишнього оточення, сусідів та багатьох інших причин. Для запровадження режиму треба запроваджувати правила, в яких дитина буде певна, які слід подати спокійним тоном, які будуть по силі дитині. Виконуючи правила, навіть якщо немає бажання до їх виконання, дитя починає дисциплінуватись.

А.С. Макаренко детально аналізував значення трудового виховання в сім'ї. Педагог писав: «Ваша дитина буде членом трудового суспільства...» [1, 668]. Це означає, що її цінність на ринку праці, життєвий рівень, матеріальне становище, місце в суспільстві, на пряму залежатиме від того наскільки вона готова в соціумі працювати і наскільки якісно підготовлена до цієї праці. Також педагог стверджував, що праця має бути творчою, до якої людина буде ставитись з любов'ю. Коли людина розуміє користь своєї роботи, проявляє в ній свої таланти й отримує від цього радість, то плоди такої праці будуть на благо не тільки людині, а й суспільству.

Під час трудового виховання формуються ділові відносини, які будуються на довірі та взаємодопомозі. Праця позитивно впливає на фізичний, психічний, духовний розвиток людини. Тому Антон Семенович пише: «Трудова участь дітей в житті сім'ї повинна починатися дуже рано. Починатися вона повинна у грі» [1, 670]. Тобто з раннього віку потрібно долучати дитя до роботи, починаючи з елементарних речей, наприклад складання іграшок чи прибирання кімнати.

Отже, А.С. Макаренко наголошував, що саме в сім'ї формуються ті якості, які більше ніде не можуть бути сформовані. З його педагогічних творів ми можемо почерпнути для себе основні виховні ідеї, які допоможуть у розв'язанні низки актуальних проблем у сімейному вихованні.

Список використаної літератури

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Хрестоматія / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
2. Ракул А. Проблема сімейного виховання в педагогічній концепції А.С. Макаренка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2242/1/Racul.pdf>

Науковий керівник: к.п.н., доцент Лещенко І. Т.

Пустовіт І. М., Гребенюк О. В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ЗНАЧЕННЯ РОДИННО-ПОБУТОВОЇ КУЛЬТУРИ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сьогоднішньому етапі розвитку педагогіки родинно-побутова культура є важливою складовою у вихованні дітей дошкільного віку і її впливу на моральний розвиток дитини. Поняття «родинно-побутової культури» пояснює у моральному досвіді родини у процесі підготовки дитини до життя. Цей процес передається із покоління в покоління. Тому у вихованні дитини дошкільного віку важливу роль має сім'я. Саме формування цієї морально-етичної особистості відбувається у певних умовах: суспільстві, повсякденного спілкування, стосунках між батьками і дітьми, родинних традицій і правил.

Найкращим часом для сприймання дитиною дошкільного віку морально-етичних надбань вважається до п'яти років, коли дитина активно розвивається і з великим зацікавленням досліджує і пізнає навколишній світ. Ці правила добре знали наші предки, тому вони створили багато форм дитячої усної народної творчості. Таким чином, традиційне родинне виховання у сім'ї не визначалося певною ціллю на розвиток дитини, воно відбувалося непомітно для дитини, стихійно.

Приклад родинного виховання – це повноцінно розвинута особистість з багатими знаннями і морально-духовними якостями, зазначає, педагогічний дослідник